TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20978
Tarih : 2.11.2026

10/4928

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'de hayat pahalılığının nedenlerinin, gıda fiyatlarındaki artışların, üretici ile tüketici arasındaki fiyat farklarının, perakende sektöründeki sermaye yoğunlaşmasının ve mevcut kamu denetimlerinin etkinliğinin araştırılması, halkın yeterli, sağlıklı ve uygun fiyatlı gıdaya erişimini güvence altına alacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğünün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye'de hayat pahalılığı, emekçilerin gelirlerini aşındıran, yoksulluğu derinleştiren ve milyonlarca yurttaşın temel ihtiyaçlara erişimini güçleştiren yapısal bir sorun hâline gelmiştir. Ücretlerin ve emekli aylıklarının temel ihtiyaçlar karşısında yetersiz kalması, ekonomik krizin yükünü işçilerin, emeklilerin, işsizlerin ve dar gelirli hanelerin omuzlarına yüklemektedir.

TÜİK'in Eylül 2026 verilerine göre yıllık tüketici enflasyonu yüzde 29,73, gıda ve alkolsüz içeceklerdeki fiyat artışı yüzde 27,62 olmuştur. Gıda ve alkolsüz içecekler grubunun yıllık enflasyona katkısı 6,73 yüzde puan olarak gerçekleşirken konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlardaki yıllık fiyat artışı yüzde 39,99'a ulaşmıştır. TÜİK'in 2025 yılı verilerine göre en yüksek gelirli yüzde 20'lik kesim toplam gelirin yüzde 48'ini alırken en düşük gelirli yüzde 20'nin payı yüzde 6,4'te kalmıştır. Nüfusun yüzde 27,9'u, çocukların ise yüzde 36,8'i yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altındadır. Bu tablo, hayat pahalılığının gelir dağılımındaki eşitsizliklerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Gıda fiyatlarındaki artışlar, üretici ile tüketici arasındaki ekonomik ilişkilerin araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin (TZOB) Eylül 2026 araştırmasına göre üretici ile market arasındaki fiyat farkı limonda yüzde 633,4, kuru incirde yüzde 339,1, havuçta yüzde 337,8 ve elmada yüzde 237,9'a ulaşmıştır. Aynı dönemde üreticide kilogramı 19,10 TL olan domates markette 54,44 TL'ye, 14 TL olan patates ise 34,40 TL'ye satılmıştır. Bu farklılıkların ne kadarının üretim, taşıma ve depolama maliyetlerinden, ne kadarının aracılık faaliyetleri ve ticari kâr marjlarından kaynaklandığının belirlenmesi gerekmektedir.

Üreticiler de artan maliyetler karşısında ciddi ekonomik güçlükler yaşamaktadır. TZOB verilerine göre Eylül 2025–Eylül 2026 döneminde mazot fiyatı yüzde 70,7, amonyum nitrat gübresi yüzde 69,2, besi ve süt yemleri yüzde 31,8 artmıştır. TÜİK'in Eylül 2026 Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi verilerine göre tarım ürünlerinde yıllık fiyat artışı yüzde 12,93 olurken sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru ürünlerinde yüzde 61,07'ye ulaşmıştır. Üreticinin maliyetleri yükselirken ürününü yeterli gelir sağlayacak fiyatlardan satamaması, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

Gıda üretimi, dağıtımı ve perakende ticaretinde ekonomik gücün büyük sermaye gruplarında yoğunlaşması, küçük üreticilerin ve esnafın pazarlık gücünü zayıflatabilmektedir. Büyük zincir marketlerin tedarik sözleşmeleri, ödeme koşulları ve fiyatlandırma uygulamalarının üreticilerin gelirleri ile tüketicilerin ödediği fiyatlar üzerindeki etkileri araştırılmalıdır. Rekabet Kurumunun 2023 yılında yayımladığı sektör incelemesi de perakende ticaretteki yoğunlaşmanın ve rekabet koşullarının değerlendirilmesi açısından önemli bulgular içermektedir.

Ticaret Bakanlığının açıklamasına göre 2025 yılında 577.771 firma ve 41,3 milyon ürün denetlenmiş, çeşitli mevzuat ihlalleri nedeniyle toplam 2,66 milyar TL idari para cezası uygulanmıştır. Bakanlığın İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından haksız ticari uygulamalar, stokçuluk ve fahiş fiyat kapsamında uygulanan cezaların tutarı ise 969,8 milyon TL'yi aşmıştır.

Ancak bu denetimlerin fiyat oluşumuna etkisi, cezaların tahsilat durumu ve ihlallerin tekrarlanma oranları konusunda kapsamlı bir değerlendirmeye ihtiyaç bulunmaktadır.

Hayat pahalılığının yükü, düşük ücretli ve güvencesiz çalışan kadınlar ile yoksul hanelerdeki çocuklar üzerinde daha ağır sonuçlar doğurmaktadır. Kadınların ekonomik eşitsizliklerle birlikte üstlendikleri ücretsiz bakım emeği, artan geçim yükünü büyütmektedir. Diyarbakır ve bölge illerinde ise işsizlik, düşük gelir ve küçük üreticilerin pazara erişimde yaşadıkları güçlükler, temel gıda ürünlerine erişimi daha da zorlaştırmaktadır.

Halkın yeterli ve sağlıklı gıdaya erişimi temel bir haktır. Bu hakkın korunması, küçük üreticilerin ve kooperatiflerin güçlendirilmesini, aracılık zincirinin şeffaflaştırılmasını, büyük sermaye gruplarının piyasa gücünün denetlenmesini ve üretim ile dağıtım süreçlerinde kamusal sorumluluğun artırılmasını gerektirmektedir.

Bu nedenlerle hayat pahalılığının toplumsal sonuçlarının, gıda fiyatlarının oluşumunda üretim maliyetleri ve aracılık zincirinin rolünün, perakende sektöründeki sermaye yoğunlaşmasının ve kamu denetimlerinin etkinliğinin araştırılması, üreticilerin emeğinin karşılığını almasını ve halkın temel gıdaya erişimini güvence altına alacak politikaların belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılması gerekmektedir.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3			
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	